

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Green Deal SUP-tuottajavastuun toimeenpanon välineenä

SUP-sidosryhmätilaisuus kosteuspyyhkeiden,
ilmapallojen ja tupakkatuotteiden valmistajille ja
maahantuojille 15.5.2020
Jussi Kauppila/YM

Esityksen rakenne

- I. Yleistä Green Dealista ja niiden käytöstä
- II. SUP-direktiivin vaatimukset Green Dealille
- III. Green Deal kosteuspyyhkeiden ja ilmapallojen osalta
- IV. Päätelmät – kannattaako Green Deal?

Green Deal (GD) – mikä se on?

- Sopimus julkisen vallan ja elinkeinoelämän/kuntien välillä sopimuksessa mainittujen ympäristötavoitteiden saavuttamisesta tai toimenpiteiden toteuttamisesta
 - YM: ”Tavoitteena on yhdessä edistää kestävän kehityksen tavoitteita etsimällä ratkaisuja ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi.”
- Osapuolia voi olla useita ja ne voivat olla myös julkisyhteisöjä
- Yleinen rakenne: puitesopimus valtion (YM) ja yhden tai useamman keskusjärjestön välillä, johon yksittäiset yritykset sitoutuvat ”sitoumuksella”
- Suomessa solmitut sopimukset, osa direktiivin toimeenpanoa ja osa puhtaasti kansallisia ratkaisuja:

https://www.ym.fi/fi-FI/Lainsaadanto/Green_deal_sopimukset

GD – miksi niitä tehdään?

- GD on ohjauskeino ja sääntelystrategia
 - vaihtoehto perinteiselle lainsäädäntöön perustuvalla sääntelyllä
 - tai useimmiten sitä täydentävä
- Syitä valita GD – ”parempi sääntely”
 - Yritysten kannalta: joustavuus, mahdollisuus räätälöidä toteutettavia toimenpiteitä ja alentaa sääntelystä aiheutuvaa taakkaa, mahdollinen goodwill-efekti
 - Valtion kannalta: sääntelyn kustannustehokkuus = samoihin tai jopa parempiin tuloksiin päästään alemmilla sääntelyn laatimis- ja toimeenpanokustannuksilla
 - Molempien kannalta: vastavuoroisuus, luottamuksen lisääntyminen → tehokkuus
 - Toimii useimmiten selkeästi rajattujen ongelmien kanssa, joissa tarvitaan erityisasiantuntemusta keinojen/toimenpiteiden valinnassa (jota valtiolla ei useinkaan ole)

GD – tunnistettuja ongelmia

- Demokraattinen mandaatti puuttuu, mahdolliset PL ongelmat
- Laajan osallistumisen takaaminen
- Yritysten järjestäytyminen ja sitoutuminen vaihtelee → vapaamatkustajaongelma
- Täytäntöönpanon viive, jos ei toimi → siirryttävä lainsäädäntöön
- GD:n kustannustehokkuus osin harhaa?

GD:n soveltamismahdollisuus SUP-direktiivin mukaisessa tuottajavastuussa

- SUP-direktiivin 17 artiklan mukaan tuottajavastuu voidaan korvata GD:llä seuraavien tuoteryhmien osalta
 - liitteen E osan I kohdan mukaiset tuotteet (pakkaukset, juomamukit, kevyet kantokassit)
 - liitteen E osan II kohdan mukaiset tuotteet (kosteuspyyhkeet ja ilmapallot)
 - Kalastusvälineet (8 artiklan 8 kohta)
- GD ei mahdollinen liitteen E III kohdan tupakkatuotteissa

GD:n minimivaatimukset SUP-direktiivissä

- SUP-direktiivin 17 artiklan mukaiset vaatimukset
 - a) Sopimuksen täytäntöönpanokelpoisuus (?)
 - b) Määritetään tavoitteet ja määräajat
 - c) Julkaistaan virallisessa lehdessä tms.
 - d) Tuloksia seurataan säännöllisesti ja niitä tiedotetaan viranomaisille ja ne asetetaan yleisön saataville
 - e) Viranomaiset seuraavat edistymistä järjestelmällisesti
 - f) Jos sopimusta ei noudateta, siirrytään lainsäädännöllisiin toimiin
- Huomaa! Onko tuottajavastuujärjestelmä SUP-direktiivissä vaihtoehto sääntelyn ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi, vai sääntelyn *keskeinen sisältövaatimus*, joka voidaan panna täytäntöön lainsäädännöllä tai sopimuksella (SUP-direktiivin johdanto-osan 22-kohta)?

Tuottajavastuu kosteuspyyhkeille ja ilmapalloille (1)

- Määritelty SUP-direktiivin 8 artiklan 3 kohdassa
 - a) SUP-direktiivin 10 artiklassa tarkoitettujen valistustoimien kustannukset
 - b) Kustannukset roskaantumisen puhdistamisesta ja näiden roskien kuljetuksesta ja käsittelystä sen jälkeen
 - c) Jätedirektiivin (2008/98/EY) 8 a artiklan 1 kohdan mukaisen tiedonkeruun ja raportoinnin kustannukset
 - raportointijärjestelmä, jolla kerätään tietoja markkinoille saatetuista tuotteista, niistä syntyvien jätteen keräämisestä ja käsittelystä sekä jätehuoltotavoitteiden saavuttamisesta, tarvittaessa materiaalivirroittain

Tuottajavastuu kosteuspyyhkeille ja ilmapalloille (2)

- Mitä tarkoittaa käytännössä?
 1. Kustannusvastuun toteutus: kosteuspyyhkeiden ja ilmapallojen valmistajien ja maahantuojien on joko järjestettävä **tai kustannettava** toimet a-c eli valistus, puhdistaminen ja roskien kuljetus ja käsittely sekä raportointijärjestelmä.
 2. Tässä yhteydessä vain kustannusvastuu on yksittäisen yrityksen (tuottaja) osalta realistinen toteutustapa. Siksi on luotava rakenteet, joiden avulla yritykset maksavat a-c kohtien mukaisiin toimiin perustuvan maksun keskitetysti jollekin toimielimelle, joka hoitaa vastuun toteutuksen.
 3. Jos em. rakenteita kutsutaan tuottajavastuiksi → JL 6 luvun mukainen tuottajavastuu (tarpeen mukaan räätälöitynä): pakko perustaa tai liittyä tuottajayhteisöön, joka kerää maksut ja hoitaa vastuut keskitetysti. Tuottajavastuuta valvoo PIR-ELY käytössään JL:n pakkokeinot.
 4. Jos halutaan GD, sovitaan/perustetaan "GD-yhteisö", joka kerää maksut ja hoitaa vastuut keskitetysti. GD:n valvonta on YM:llä ja GD:n johtoryhmällä.

Kosteuspyyhkeet ja ilmapallot: GD:n hahmottelua (1)

- Osapuolet: YM ja yrityksiä edustava ”yhdistys”
- Lähtökohdat ja määritelmät
 - Viittaus SUP-direktiivin tavoitteisiin
 - perusmääritelmät direktiivistä + muut tarvittavat
- Sopimuksen tavoitteet
 - Roskaantumisen ennaltaehkäisy valistuksen keinoin
 - Tuottajien kustannusvastuun toteuttaminen
- Yhdistyksen velvoitteet
 - Huolehtii sopimuksen kattavuudesta, eli yritysten liittymisestä sopimukseen
 - Ottaa hoidettavakseen yritysten valistus- puhdistamis- ja raportointimaksujen perimisen ja ohjaamisen valistuksesta puhdistamisesta huolehtiville tahoille (kunnat, järjestöt?)
 - Hoitaa tai järjestää tiedonkeruun ja raportoinnin
 - Suunnittelee ja järjestää valistusta (tarkemmin määritellyistä aiheista)
 - Viestii sopimuksen tavoitteista ja tuloksista, suunnittelee koulutusta?
 - Raportoi toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista
 - Osallistuu tarvittaessa sopimuksen jatkokehittämiseen

Kosteuspyyhkeet ja ilmapallot: GD:n hahmottelua (2)

- Ympäristöministeriö
 - Kartoittaa hyviä käytäntöjä
 - Toteuttaa selvityksiä, viestii
 - Varmistaa säännöllisen vuoropuhelun sidosryhmien välillä
 - Osallistuu tarvittaessa koulutuksen suunnitteluun
 - Seuraa sopimuksen tavoitteiden toteutumista ja arvioi sen vaikuttavuutta
 - Arvioi tarvetta muuttaa sopimusta ja päättää sopimuksen täydentämisen tai muuttamisen käynnistämisestä
- Sitoumuksella sopimukseen liittyneet yritykset
 - Pakolliset: valistus-, puhdistamis- ja raportointimaksu yhdistykselle esim. kosteuspyyhkeistä ja ilmapallosta tulevan myynnin perusteella, kirjanpito ja raportointi yhdistykselle
 - Muut: osallistuu tarvittaessa valistustoimiin
- Lisäksi sopimusmääräyksiä
 - Sopimuksen seurannasta (raportointi, riippumattomat arvioinnit)
 - Johtoryhmästä ja sen tehtävistä
 - Sopimuksen kestosta, irtisanomisesta jne

Yhteenvetoa & päätelmiä

- Yleisesti ottaen GD voi olla käyttökelpoinen sääntelytapa/vaihtoehto erityistä asiantuntemusta vaativien sääntelyongelmien ratkaisemisessa.
- SUP-direktiivin yhteydessä GD ei kuitenkaan ole vaihtoehtoinen tapa ratkaista direktiivissä tunnistettuja ongelmia (roskaantuminen), vaan vaihtoehtoinen tapa toteuttaa direktiivissä edellytetyt toimenpiteet ja valittu ohjauskeino (tuottajan vastuu kustannuksista).
- → vaikea nähdä, mitä (kustannus)hyötyjä GD voisi tuottaa verrattuna lainsäädäntöön perustuvaan (SUP-räätälöityyn) tuottajavastuuseen
- → GD-riskit kuitenkin ennallaan: vapaamatkustus, heikko vaikuttavuus...ja lopulta ehkä GD:n hylkääminen ja lainsäädännön valmistelu
- → GD unohdettava ja valmistelussa keskityttävä mahdollisimman järkevän lainsäädännön aikaansaamisen

Kiitos!

LÄHTEET

- Raimo Lilja & Elli Laurinen (Ekoleima Ay): Green Deal SUP-tuottajavastuun toimeenpanossa (Muistio YM:lle)
- Ari Ekroos & Janne Seppälä: Oikeudellinen selvitys vapaaehtoisuuteen perustuvista green deal-sopimuksista osana nykyistä ohjausjärjestelmää (Aalto yliopisto 2018)
- EU-agenda: Paremmalla sääntelyllä parempiin tuloksiin (COM(2015)215)
- Komission suositus (EU) 2016/225 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/125/EY nojalla toimialan toteuttamia itsesääntelytoimia koskevista suuntaviivoista
- Robert Baldwin & Martin Cave & Martin Lodge: Understanding Regulation – Theory, Strategy and Practice. OUP 2012.